

Sensurveiledning SOS1001, vår 2017

Eksamensform: 5 timers skriftlig digital eksamen.

Gjennom sine besvarelser skal studentene vise i hvilken grad de har ervervet seg kompetansen som er beskrevet i fagets kunnskaps- og ferdighetsmål.

KUNNSKAPSMÅL

Konkret skal kurset gi:

- 1: Kjennskap til den sosiologiske faghistorien; hvordan faget oppstod og har utviklet seg, og hva som er fagets posisjon i dag, både i et norsk og internasjonalt perspektiv.
- 2: Kjennskap til de viktigste klassiske/moderne teoriene og perspektivene.
- 3: Kjennskap til ulike måter å kategorisere sosiologiske perspektiver og teori.
- 4: Kjennskap og særtrekk ved det norske sosiologifaget.

FERDIGHETSMÅL

Konkret skal studentene:

- 1: Kunne plassere sosiologiske arbeider i en faghistorisk og en perspektivkontekst.
- 2: Kunne sammenfatte sentrale sosiologiske teoretiske bidrag, både skriftlig og muntlig.
- 3: Kunne anvende ulike sosiologiske perspektiver i egne analyser av den samtidige samfunnsstrukturen og samfunnsendringer.
- 4: Vise evne til kritisk refleksjon over teorier om samfunnsendring og samfunnsstruktur.

Oppgavesettet er laget med tanke på å gi studentene anledning til å vise frem sin kompetanse på flest mulig av disse målene, jf. tabellen nedenfor.

Mål:	Oppgave 1	Oppgave 2	Oppgave 3
K1			X
K2	X		X
K3		X	
K4			
F1			X
F2	X	X	X
F3		X	
F4			X

Generelt skal studenter som viser kunnskaper og ferdigheter på alle disse punktene, ut fra en helhetsvurdering, premieres.

Studentene må bestå hver enkelt oppgave for å få bestått på eksamen. I utgangspunktet teller hver oppgave 1/3. En helhetsvurdering av besvarelsen vil likevel være relevant for å sette endelig karakter.

Her skal bemerkes at oppgavesettet ikke tester kunnskapsmål 4, om det norske sosiologifaget. Det skal medgis at nettopp dette kunnskapsmålet ikke har vært fremtredende i årets kurs. Studenter som viser kunnskap om det norske sosiologifaget vil likevel kunne premieres for dette. Vi anbefaler at dette i så fall kun brukes til studentens fordel, og ikke brukes som grunnlag for å trekke ned.

På et generelt grunnlag skal studenter som skårer høyt på følgende belønnes med god karakter:

- Evne til å trekke inn forskjellige deler av pensum, også der det ikke eksplisitt er bedt om i oppgaven.
- Evne til å bruke gode eksempler, på et selvstendig grunnlag.
- Evne til selvstendig, kritisk drøfting.

Merk ellers at oppgavesettet stiller store krav til disponering av tiden, og dermed også til studentenes oversikt og fortrolighet med sosiologisk teori – og ikke minst evne til å presentere sine kunnskaper og ferdigheter kortfattet og konsist. Studenter som greier dette bør premieres.

Slik oppgavene er utformet kan noen studenter ha dratt veksler på de samme teoriene og perspektivene i flere enn én av sine oppgaver, f.eks. ved å vise til Marx i både oppgave 2 og 3. Det er i orden. Samtidig er studentene blitt bedt om å vise at de har en bredde, og oppfordret til å inndra forskjellige teoretikere og teoretiske perspektiver i besvarelsene sine. Studenter som har lyktes med dette bør premieres.

De fleste av studentene er andresemester sosiologistudenter og startet sine studier høsten 2016. Andresemesterstudentene skal ha tatt SOS1000 (Innføring i sosiologi) og SOS1016 (Sosiologi og samfunn), men har ellers ingen sosiologiske studieerfaringer. Vi har også en gruppe med lektorstudenter (ca. 30 per år) som har SOS1001 som sitt første sosiologifag. Dette må tas høyde for når man vurderer nivået til studentenes prestasjoner.

Det kan ellers nevnes at studentene er i forkant av eksamen blitt gjort oppmerksom på formen oppgavesettet kom til å ta. Det vil si at studentene er informert om at oppgaven består av tre

oppgaver, hvorav den første omhandler begreper, nummer to krever at de analyserer en medietekst med utgangspunkt i sosiologisk teori, og nummer tre omhandler sentrale diskusjoner eller kjennetegn ved sosiologisk teori.

Under trøsterunden ble vi oppmerksom på noen utfordringer som det er verdt at sensor også er klar over. Det viktigste var at vi dessverre hadde oppgitt ønsket lengde på besvarelsene i sideantall i stedet for antall ord. I Inspira (programmet som brukes til digital eksamen) er det derimot ikke mulig å se antall sider, i og med at rubrikken studentene skriver sitt svar inn i bare fortsetter uten sideskift. Det var derfor mange spørsmål knyttet til dette på eksamen. Vi ga da beskjed om at de i oppgave 1 skulle skrive cirka 250 ord, opp mot 320 ord, og i oppgave 2 og 3 skulle skrive mellom 800 og 1200 ord. Vi understreket til studentene at sensorene ville få beskjed om at de ikke skulle legge for mye vekt på lengde. Vi ber derfor om at det tas hensyn til at det var noe forvirring knyttet til nettopp dette, særlig i vurderingen av oppgave 1. Det var dessuten noen som strevde med å få klipp og lim-funksjonen i Inspira til å virke, hvilket gjorde redigering vanskelig.

Under følger noen kommentarer/stikkord til de enkelte oppgavene. Oppgavetekstene står i boksene.

Oppgave 1

Velg 3 av de 5 begrepene som står listet opp under. Ta utgangspunkt i pensum for å definere, utdype og drøfte begrepene. Inndra gjerne flere teoretikere/tekster fra pensum, og trekk gjerne inn relevante eksempler. Skriv $\frac{1}{2}$ til $\frac{3}{4}$ side per begrep.

- a) Interseksjonalitet
- b) Makt
- c) Funksjonalisme
- d) Sosiale fakta
- e) Arbeid

Oppgaven tester studentenes evne til å gi konsise presentasjoner av sentrale sosiologiske begreper eller teoretiske retninger. Disse har alle vært behandlet i enten forelesning eller gruppeøvinger, i tillegg til at de er redegjort for i pensum i faget.

Her er det viktig at studentene klarer å fokusere på det mest sentrale ved begrepet, samtidig som de antyder dets sammenheng med det større teoretiske landskapet. Det vil derfor også være relevant å knytte begrepet til dets opphavskvinne/-mann, der det gir mening. I flere av

oppgavene stilles det krav til at studentene selv avgrensner, da begrepene er brede og kan vise til forskjellige tradisjoner.

Noen korte stikkord for hver deloppgave:

a) Viser til det som i Ritzer og Stepnisky refereres til som «interseksjonalitetsteori» i kapitlet om feministisk teori. Det er forventet her at studenten inndrar Patricia Hill Collins' tekst i kompendiet, hvor hun skriver om svart feminisme og fokuset på hvordan forskjellige former for undertrykkelse griper inn i hverandre, som er ideen interseksjonalitetsbegrepet forsøker å innfange. Ekstra pluss hvis studenten klarer å inndra Mohantys tekst i kompendiet, og klarer å sette interseksjonalitetsbegrepet inn i en sosiologisk faghistorie knyttet til sosial ulikhet og dominans, eksempelvis ved å vise til Marx (og Engels) og klassemotsetninger.

b) Her er det flere veier studentene vil kunne ta. På pensum utmerker særlig Weber, Foucault, feministisk teori, kritisk rase og rasisme-teori, og Castells seg. Her forventes det at studentene forsøker å definere makt, og gjerne viser til at det finnes forskjellige definisjoner på makt, eksempelvis ved å vise til forskjellen mellom Webers og Foucaults maktforståelse (som har vært diskutert i forelesning). Momenter som vil kunne være relevante er herredømmebegrepet; legitim makt; maktmonopol; makt og viten; ideologi; diskurs, biomakt og overvåkning; maktstrukturer; maskulin dominans. Som en mer åpen oppgave må det her stilles krav til avgrensning og tydelige definisjoner, samt drøfting.

c) Viser til en funksjonalistisk tradisjon innenfor sosiologien, som på kurset særlig har blitt presentert gjennom Durkheim, Parsons og Luhmann. Durkheim er sentral for sitt fokus på samfunnet som et sosialt system, og som en klassiker som så som den sentrale målsetning å forklare den sosiale orden. Parsons står som den store representanten for strukturfunksjonalismen, hvor fokus er på store sosiale strukturer og institusjoner, og hvor AGIL-skjemaet er sentralt. Systemteori er presentert gjennom Luhmann, som forstod systemer som funksjonelt differensierte enheter, og fremstår som en av Parsons nyere arvtakere. Ved å spørre inn til funksjonalisme og ikke strukturfunksjonalisme ønsket vi her å åpne for at studenten kan diskutere funksjonalistiske forklaringer innenfor sosiologien i bredere forstand enn gjennom en redegjørelse for eksempelvis strukturfunksjonalismen og Parsons. Det vil likevel være sentralt å redegjøre for strukturfunksjonalismen. Det vil her kunne være relevant å diskutere konsensus- og konfliktteori, hvor strukturfunksjonalismen hører til i den første gruppen med sitt fokus på delte normer og verdier i et samfunn og disses rolle for hvordan samfunnet fungerer.

d) Viser til Émile Durkheim og hans definisjon av sosiale fakta. På kurset har dette vært presentert gjennom et tekstutdrag i kompendiet, og også vært utgangspunkt for opplegg i gruppeøvinger. Studentene må altså forventes å kunne definere hva Durkheim mener, og også kunne si noe om hvordan sosiale fakta skiller seg fra fakta som studeres av andre disipliner som biologien og psykologien. Her vil det også være relevant å trekke inn eksempler, og også si noe hvordan sosiale fakta eksisterer og står utenfor individet, og virker tvingende på individet. Sosiale fakta defineres av Durkheim som enhver handlingsmåte som er i stand til å utøve en ytre binding på individet, eller som er generell i et gitt samfunn, men har en selvstendig eksistens utenfor dens individuelle manifestasjoner.

e) Her er det igjen flere muligheter å gripe dette an på. Arbeid kan eksempelvis defineres og diskuteres ved hjelp av Marx og hans analyse av kapitalismen og begreper om fremmedgjøring og arbeidsverditeori. Det vil også være relevant å diskutere Durkheims begrep om arbeidsdeling, noe også Simmel var opptatt av. Dessuten vil Arlie Hochschilds begrep om følelsesarbeid være relevant. Studentene har vært presentert for begrepet om følelsesarbeid i kompendiet og gjennom gruppeøving.

Oppgave 2

Velg én av de tre vedlagte medietekstene. Diskuter og analyser medieteksten med utgangspunkt i to selvvalgte teorier eller teoretikere fra pensum. Ta gjerne utgangspunkt i konkrete begreper fra disse teoriene/teoretikerne.

Tekst a: «De digitale arbeidsleirene» (Sean Murray, Bergens Tidende, 14.juli 2013)

Tekst b: «Bekjennelser fra en arbeiderklassejentes møte med akademia» (Kristina Holt, Universitas, 20.april 2017)

Tekst c: “Quantify me: The hidden risks of a wearable future” (Charlotte Richardson Andrews, Factor Magazine, 11.mai 2015)

Oppgaven tester studentenes evne til anvende ulike sosiologiske perspektiver i egne analyser av et samtidig fenomen, som presentert i de vedlagte medietekstene. Denne oppgaven tilsvarer én av de obligatoriske innleveringene i kurset, og noe de dermed har fått mulighet til å øve seg på og har fått veiledning på. Likevel må dette kunne regnes å være en krevende oppgave, som derfor vil skille ut de aller dyktigste studentene. Vi anbefaler at det her tas

høyde for at de fleste av studentene er på sitt første år, og at de premieres hvis de klarer å skrive frem enkelte gode poeng.

Det er stor valgfrihet i oppgaven. Studentene kan velge hvilke teoretikere de vil, og det er i utgangspunktet ingen valg som er feil. Studenten må i stedet vurderes på om vedkommende klarer å synliggjøre relevansen av de valgte teoretikerne for å analysere fenomenet som omtales i medieteksten. Nedenunder har vi likevel synliggjort noen mulige løsningsforslag, uten at dette skal forstås som uttømmende.

Noen korte stikkord for hver deloppgave:

a: Her vil det være relevant å diskutere globalisering, som er viet et eget kapittel i hovedboka, i tillegg til tekster av Burawoy, Sassen og Castells i kompendiet. Sassens tekst viste seg å være noe vanskelig, så den vil neppe dukke opp her. I tillegg vil det her være relevant å diskutere kapitalisme, gjennom Marx, Engels og Weber («Den protestantiske etikk...» har vært pensum), og eventuelt også Nancy Fraser. Arbeidsbegrepet vil også være relevant å si noe om her, og da særlig Marx og Hochschild. Mens det må kunne forventes at studentene inndrar hovedboka, så anbefaler vi å gi pluss til de som klarer å bruke tekstene i kompendiet.

b: Her omtales klasse, og sånn sett mer generelt sosial ulikhet/skillelinjer, men det er også flere formuleringer knyttet til individualisering, som har vært grundig behandlet på kurset, gjennom forelesning, en gruppeøving dedikert til tematikken, og primærttekster fra Beck og Bauman. Sentrale teoretikere knyttet til klasse vil her være Bourdieu, Marx og Weber, som alle er representert på pensum med primærttekster om klassebegrepet/sosial ulikhet (Distinksjonen).

c: Her vil eksempelvis Foucault kunne være en sentral teoretiker, med begreper som makt, panoptikon, overvåkning, biomakt. Alle disse har vært behandlet på forelesning, i kompendiet med utdrag om biomakt, i tillegg til at hovedboka redegjør for Foucault. Foucaults maktbegrep vil her kunne kontrasteres til Webers. Det er også mulig å trekke på individualiseringstenen her, gjennom Bauman og Beck (representert med primærttekster om individualisering i kompendiet), og også Giddens, eller anvende interaksjonistiske perspektiver om selvet. I tillegg er det en mulighet for å kommentere på kapitalismen, gjennom eksempelvis Marx (og Engels).

Oppgave 3

Velg én av de to oppgavene under, og besvar denne.

a: Fra klassikernes tid har sosiologer vært opptatt av å forstå og diagnostisere sin egen samtid. Redegjør for hvordan to ulike teoretikere fra pensum har forsøkt å forklare sin samtid. Diskuter likheter og forskjeller i de to teoretikernes forståelse av samfunnet, samt deres relevans for å forstå dagens samfunn.

b: Sosiologien ble etablert som en vitenskap om samfunnet i kontrast til andre vitenskapers fokus på individet. Siden den gang har forholdet mellom individ og samfunn vært gjenstand for kontinuerlig diskusjon innenfor sosiologien, inklusive teori og begrep om aktør og struktur/system. Redegjør for hvordan to ulike teoretikere eller teorier fra pensum har grepet dette an. Diskuter de to valgte teoriene/teoretikerne opp mot hverandre.

Denne oppgaven tester studentenes evne til å plassere og diskutere sosiologiske bidrag innenfor en faghistorisk ramme. Det kreves også her at studentene klarer å sammenfatte teoretiske bidrag, og diskutere disse. Begge oppgavene peker mot problemstillinger som har vært gjennomgående i kurset, især på forelesninger og i pensum.

Det er stor valgfrihet i begge oppgavene. Det er ikke noen teoretiske bidrag som nødvendigvis utpeker seg som de mest relevante. I stedet handler det om å klare å redegjøre godt for de man velger. En fremragende student vil også kunne forventes å redegjøre for hvorfor man valgte de man gjorde.

Et viktig moment i begge oppgavene er å diskutere de teoretiske bidragene opp mot hverandre. I diskusjonen av samtidsdiagnoser er det også et krav at studentene diskuterer relevansen i dag av dette teoretiske bidraget.

a: Her vil nær sagt de fleste teoretikere være relevante. Det kan være klassikere som Marx, Weber, Durkheim og Simmel; det kan være senmoderne eller postmoderne teoretikere, eller andre, gitt at studenten klarer å redegjøre for hva det diagnostiske elementet er. Pluss til de studenter som trekker inn Leiulfsrud & Frisvolds problematisering av samtidsdiagnoser i sin redegjørelse og diskusjon.

b: Her vil kapittel 13 i Ritzer & Stepnisky være relevant, i tillegg til øvrig pensumlitteratur avhengig av hvilke teoretikere/teorier studenten velger. Dette spørsmålet har blitt annonsert fra start som en sentral problemstilling for kurset.